

NACRT
LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZA PREVENCIJU I BORBU PROTIV
VRŠNJAČKOG NASILJA OPŠTINE HERCEG NOVI, ZA PERIOD OD 2020. DO
2022. GODINE

SADRŽAJ

SKRAĆENICE

UVOD

POJAM VRŠNJAČKOG NASILJA

PREGLED PRAVNOG I INSTITUCIONALNOG OKVIRA

VIZIJA I MISIJA

ANALIZA STANJA

STRATEŠKI CILJEVI

AKCIONI PLAN

FINANSIRANJE, SPROVOĐENJE I PRAĆENJE

SKRAĆENICE

VOU – Vaspitno obrazovne ustanove

PPS - Psihološko-pedagoška služba

NVO - Nevladina organizacija

CSR – Centar za socijalni rad

DZ - Dom zdravlja

JZU – Javna zdravstvena ustanova

PZZ – Primarna zdravstvena zaštita

CB – Centar bezbjednosti

MP - Ministarstvo prosvjete

MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova

ZZŠ - Zavod za školstvo

CSO – Centar za stručno obrazovanje

PN – Prevencija nasilja

ICT – Informaciono-komunikacioni tehničar

Lokalni akcioni plan za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja Opštine Herceg Novi za period 2020-2022. je strateški dokument koji ima za cilj da identifikuje trenutno stanje u u oblasti prevencije i borbe protiv vršnjačkog nasilja, te predloži konkretne aktivnosti u cilju stvaranja sigurnog i podsticajnog okruženja za djecu i učenike, u kome se njeguje atmosfera saradnje, uvažavanja i konstruktivne komunikacije u svim vaspitno-obrazovnim ustanovama u ovoj opštini.

Vršnjačko nasilje je karakterističan i veoma izražen oblik nasilja nad djecom u školama. Ovaj problem je prepoznat i u **Strategiji za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa akcionim planom 2017–2021**¹, u kojoj se navodi da je potrebno ojačati napore na suzbijanju vršnjačkog nasilja (*bullying*). Stoga je potrebno adekvatnim preventivnim i aktivnostima i u oblasti intervencije kreirati ambijent u kojem prepoznavanjem, zaustavljanjem i sprečavanjem nasilja pružamo djeci pomoć i podršku u savladavanju posljedica nasilja, ohrabrujemo ih da prijavljuju svaki slučaj koji primijete u svojoj okolini i šaljemo snažnu poruku zajednici o važnosti zaštite djece od svih oblika nasilja.

Proces izrade Lokalnog akcionog plana za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja Opštine Herceg Novi za period 2020-2022. inicirao je i koordinirao Sekretarijat za kulturu i obrazovanje, kao nadležni organ lokalne uprave, uz podršku NVO Juventas i eksterne konsultantkinje. Imajući u vidu da je vršnjačko nasilje u školama i van njih ozbiljan problem koji zahtijeva koordinisan odgovor i djelovanje različitih aktera na lokalnom nivou, u cilju izrade ovog dokumenta formirana je međusektorska radna grupa koju su činili: predstavnici Sekretarijata za kulturu i obrazovanje, zaposleni i učenici osnovnih škola „Orjenski bataljon“, „Milan Vuković“, „Ilija Kišić“, srednje škole „Ivan Goran Kovačić“, predstavnici Dječijeg doma „Mladost“, Doma zdravlja Herceg Novi, Centra za socijalni rad Herceg Novi, JRDS RTV Herceg Novi, kao i nevladinih organizacija Omladinski kulturni centar, Kreativna Boka i Nova šansa u Novom.

Članovi radne grupe su kroz partnerski rad i razmjenu znanja, iskustva i ideja formulisali najoptimalnija rješenja rukovodeći se međunarodnim standardima ljudskih i dječjih prava, predviđenih Konvencijom o pravima djeteta²: pravu na život, opstanak i razvoj; najboljem interesu djeteta, nediskriminaciji i učešću dece. Takođe, prilikom izrade ovog dokumenta poštovani su i principi izrade strateških dokumenata predviđeni Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata³ i to: principi usklađenosti, finansijske održivosti, odgovornosti, saradnje nadležnih organa, transparentnosti, efikasnosti i racionalnog planiranja. Lokalna uprava ovim dokumentom obavezuje se da predložene ciljeve i aktivnosti unaprjeđuje i kroz koordinisani rad na sprovođenju ovog plana.

¹ *Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa akcionim planom 2017–2021* dostupna na <http://www.mrs.gov.me/biblioteka/strategije>

² *Konvencija o pravima djeteta (1989)*, dostupna na linku ombudsman.co.me/djeca/docs/konvencijaopravimadjeteta.doc

³ *Metodologija razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata* dostupna na http://www.gsv.gov.me/stratesko_planiranje/strategije

Neophodno je pomenuti da je izrada i usvajanje ovog dokumenta u skladu sa opštim ciljem **Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa akcionim planom 2017–2021** koji glasi „Do 2021. godine, omogućiti za svu djecu u Crnoj Gori unaprijeđenu zaštitu od svih oblika nasilja, uključujući zanemarivanje i eksploataciju“. To podrazumijeva jačanje uloge nacionalnog sistema u okviru multidisciplinarnog odgovora u: prevenciji nasilja i zaštiti fizičkog i mentalnog zdravlja djece koja su izložena nasilju ili su u riziku od nasilja; pružanju njege i usluga za djecu žrtve nasilja i ublažavanju zdravstvenih i drugih negativnih posljedica nasilja. Takođe, neophodno je pomenuti da su Strategijom kao specifični ciljevi, između ostalog, prepoznati *unaprjeđenje zakonodavstva i sprovođenje politika koje djecu štite od svih oblika nasilja; unapređenje institucionalnog okvira za profesionalnu, kvalitetnu i efikasniju brigu i zaštitu djeteta i razvijanje životnih vještina i otpornosti kod djece kako bi se spriječilo nasilje i njegove posljedice*.

1. POJAM VRŠNJAČKOG NASILJA

Pod nasiljem podrazumijevamo namjerno i neopravdano nanošenje štete drugome. O nasilju kod djece govorimo kada jedno ili više djece uzastopno i namjerno uznemirava, napada ili povrjeđuje dijete koje se ne može odbraniti. Može imati oblik: prijetnji, tjelesnih povreda, ogovaranja, uzimanja ili uništavanja stvari. Može uključivati i neugodne komentare o djetetovoj porodici ili rodbini.

Ne postoji opšte prihvaćena definicija vršnjačkog nasilja kojom bi ova pojava bila najpotpunije opisana u svojoj cjelokupnoj složenosti. Neodređena definicija donosi opasnost od pretjerane procjene ove pojave i pretjerane kategorizacije djece kao zlostavljača ili žrtvi. Olweus (1993) je definisao nasilje kao ponavljano nasilno ponašanje prema relativno nemoćnom vršnjaku. Smith, Schneider, Smith, i Ananiadou (2004) definirali su vršnjačko nasilje kao „naročito zlonamjeran način nasilnog ponašanja karakteriziranog ponavljanim nasiljem protiv slabijih žrtava koje se ne mogu same odbraniti“⁴.

Nasilje među djecom može biti *direktno* i *indirektno*. Direktno uključuje: ruganje, ponižavanje, vrijeđanje, kritikovanje, naređivanje i zahtijevanje podređenosti, udaranje, čupanje i sl. Indirektno nasilje je teže uočljivo, kao npr. namjerno isključivanje djeteta iz grupnih igara, ogovaranje djeteta itd.

Glavni kriterijum za klasifikovanje nasilja podrazumijeva način na koji se nasilni postupak izvodi tj. način nanošenja štete. Na osnovu ovog kriterijuma nasilje možemo podijeliti u dva glavna oblika *fizičko* i *verbalno*. *Fizičko* koje dovodi do stvarnog ili potencijalnog tjelesnog povrjeđivanja

---

⁴ EUROPEAN SCHOOLNET – Istraživanje Vršnjačko nasilje u školama dostupno na http://enable.eun.org/c/document_library/get_file?uuid=1dc9200a-7b5d-48d5-ba35-927b58fdd7d0&groupId=4467490

- podrazumijeva udaranje, guranje, štipanje, čupanje i sl. *Verbalno* nasilje, najčešće prati fizičko, a podrazumijeva vrijeđanje, širenje glasina, zadirkivanje, ismijavanje, ogovaranje. U navedenim oblicima nasilja mogu se izdvojiti i četiri podvrste.

Emocionalno/psihološko nasilje podrazumijeva verbalni i neverbalni napad, kao i namjerno isključivanje, izbjegavanje i zapostavljanje od vršnjačke grupe. Ovaj oblik nasilja dovodi do trenutnog ili trajnog ugrožavanja psihičkog i emocionalnog zdravlja i dostojanstva. Kao posljedice ove vrste nasilja mogu se javiti gubitak samopouzdanja, motivacije i volje, zdravstveni problemi uzrokovani stresom, često odsustvovanje iz škole usljed psihosomatskih manifestacija (bol u stomaku).

Seksualno nasilje podrazumijeva ugrožavanje seksualnog identiteta žrtve omalovažavanjem ili primoravanjem na neki vid seksualne komunikacije. Seksualno nasilje može se ostvariti različitim načinima (verbalno, postavljanjem neugodnih komentara, pitanja, fizički, direktnim kontaktom, izlaganjem žrtve pornografskom sadržaju, egzibicionizmu i voajerizmu).

Elektronsko nasilje se odnosi na objavljivanje povrjeđujućih ili surovih tekstova ili slika koristeći internet ili druga digitalna sredstva komunikacije. (*Willard, 2004.*) Ovaj oblik nasilja u posljednje vrijeme postaje sve više zastupljen. Neke forme ovog nasilja mogu biti: elektronske poruke koje sadrže vulgarnost i uvrede, prijeteće poruke, lažno predstavljanje, namjerno izostavljanje nekog iz on-line grupe, foruma, diskusionih lista. Ovaj oblik nasilja privlačan je i onima koji primjenjuju nasilje, zato što im pruža pogodnost koju drugi oblici nasilja nemaju, a to je anonimnost.

Ekonomsko nasilje podrazumjeva krađu i iznuđivanje novca i drugih vlastitih predmeta žrtve.

2. PREGLED PRAVNOG I INSTUCIONALNOG OKVIRA U OBLASTI VRŠNJAČKOG NASILJA

2.1. Zakonodavni i strateški okvir

Kao što ne postoji opšte prihvaćena definicija vršnjačkog nasilja, tako ni u crnogorskom normativno-pravnom okviru nije posebno prepoznat pojam vršnjačkog nasilja. Međutim, u situacijama kada se dogodi vršnjačko nasilje, nadležni organi, ustanove i institucije postupaju u skladu sa propisima kojima je uređeno pitanje nasilja u porodici, socijalne i dječje zaštite, postupanja sa maloljetnicima koji su učinioci krivičnih djela, kao i drugim propisima koji na određeni način uređuju pitanja koja se odnose na nasilje.

Crna Gora je ratifikovala brojna međunarodna dokumenta koja predstavljaju pravni okvir za zaštitu prava i interesa djece, među kojima je najznačajniji **Konvencija o pravima djeteta**⁵, usvojena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 20. novembra 1989. Članom 19. Konvencije je propisano će države-potpisnice preduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne, društvene i obrazovne mjere da bi se dijete zaštitilo od svih oblika fizičkog, ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupka, zloupotrebe ili eksploatacije, uključujući i seksualno zlostavljanje dok je na brizi roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja se brine o djetetu. Takve zaštitne mjere treba da u odgovarajućoj mjeri uključuju i djelotvorne postupke na uspostavljanju društvenih programa da bi se pružila potrebna podrška djetetu i onima koji se brinu o djetetu, kao i drugih oblika sprečavanja i identifikacije, prijavljivanja, preporučivanja, istraživanja, liječenja i praćenja slučajeva zlostavljanja djece opisanih ranije i, kada je to potrebno, sudsko uključivanje. Takođe, članom 39. Konvencije propisano je da će države-potpisnice preduzeti sve odgovarajuće mjere da unaprijede fizički i psihološki oporavak djeteta koje je žrtva bilo kojeg oblika zanemarivanja, eksploatacije ili zlostavljanja, mučenja ili bilo kojeg drugog oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupka ili kazne, ili oružanih sukoba. Takav oporavak i reintegracija treba da se dešava u okolini koja daje potporu zdravlju, samopoštovanju i dostojanstvu djeteta.

Ustav Crne Gore⁶ jemči i štiti prava i slobode, uz obavezu svakoga da poštuje prava i obaveze drugih. Prava i slobode svih, pa i djece, ostvaruju se na osnovu Ustava i potvrđenih međunarodnih sporazuma, kojima se daje primat u odnosu na nacionalno zakonodavstvo. Svi su pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo. Roditelji su obavezni da brinu o djeci, da ih vaspitavaju i školuju. Dijete uživa prava i slobode primjereno njegovom uzrastu i zrelosti. Djetetu se garantuje posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe.

Kada je u pitanju nacionalno zakonodavstvo poseban značaj ima donošenje **Porodičnog zakona** (*„Službeni list RCG“, 1/07 i „Službeni list CG“ broj 53/16*)⁷ koji u članu 5 propisuje da je država dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima potrebne mjere za zaštitu djeteta od

⁵ *Konvencija o pravima djeteta (1989)*, dostupna na ombudsman.co.me/djeca/docs/konvencijaopravimadjeteta.doc

⁶ *Ustav Crne Gore*, dostupan na: <http://www.skupstina.me/images/dokumenti/ustav-crne-gore.pdf> ;

⁷ *Porodični zakon*, dostupan na: <http://www.mpa.gov.me/biblioteka/zakoni>

zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i diskriminacije. Svako je dužan da obavijesti centar za socijalni rad o povredi prava djeteta za koju sazna. Članom 9a se utvrđuje da dijete ne smije biti podvrgnuto tjelesnom kažnjavanju ili bilo kom drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Takođe, u skladu sa ovim Zakonom propisana je obaveza da je svako dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se direktno ili indirektno tiču djeteta (član 5b) i zabranjena je neposredna i posredna diskriminacija djeteta (član 5a).

Opšti Zakon o obrazovanju i vaspitanju⁸ (*“Službeni list RCG”, br. 64/02 i 31/05 i “Službeni list CG”, br. 49/07, 39/13, 44/13 i 47/17*) u članu 9a propisuje da u ustanovi nije dozvoljeno: fizičko, psihičko i socijalno nasilje; zlostavljanje i zanemarivanje djece i učenika; fizičko kažnjavanje i vrijeđanje ličnosti, odnosno seksualna zloupotreba djece i učenika ili zaposlenih i svaki drugi oblik diskriminacije u smislu zakona. U postupku rješavanja konflikata među djecom, učenicima, roditeljima, usvojiocima ili starateljima i zaposlenim u ustanovi mogu se angažovati posrednici. Član 97 stav 1 tačka 8 ovog Zakona propisuje da učenik ima pravo na zaštitu od svih vrsta nasilja u školi, diskriminacije, zlostavljanja i zanemarivanja, dok je članom 98 propisana dužnost učenika da poštuje ličnost drugih učenika i njeguje drugarske i humane odnose, kao i da poštuje pravila školskog, odnosno kućnog reda. Učenici imaju pravo i da obrazuju učenički parlament. U slučaju pričinjene štete, učenik je u skladu sa članom 98a ovog Zakona, odgovoran da nadoknadi štetu koji učini u ustanovi, dok se postupak utvrđivanja odgovornosti učenika i način nadoknade štete bliže uređuje statutom ustanove.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici⁹ (*“Službeni list CG”, broj 46/10*) utvrđuje oblike nasilja u porodici, kao i zaštitne mjere. Neophodno je istaći da je ovim Zakonom propisano da su policija, organ za prekršaje, Državno tužilaštvo, Centar za socijalni rad ili druga ustanova socijalne i dječje zaštite, zdravstvena ustanova, kao i drugi organ i ustanova koji se bave zaštitom, dužni da u okviru svojih ovlašćenja pruže potpunu i koordiniranu zaštitu koja je neophodna za zaštitu žrtve nasilja u zavisnosti od stepena njene ugroženosti. Organi i ustanove dužni su da u skladu sa zakonom daju prioritet rješavanju slučajeva nasilja i obezbijede međusobno obavještanje i pomoć radi sprečavanja i otkrivanja nasilja, otklanjanja uzroka i pružanja pomoći žrtvi u uspostavljanju uslova za bezbjedan život. Nakon saznanja za nasilje, policija će bez odlaganja preduzeti radnje i mjere u cilju zaštite žrtve, u skladu sa zakonima kojima se uređuje rad i ovlašćenja policije, prekršajni postupak, krivični postupak i zaštita svjedoka. Centar za socijalni rad, odnosno druga ustanova socijalne i dječje zaštite, zdravstvena ustanova, kao i drugi organ i ustanova koji se bave zaštitom dužni su da, bez odlaganja, pruže zaštitu i pomoć žrtvi nasilja u skladu sa svojim nadležnostima. Organi i prethodno pomenute ustanove dužni su da vode brigu o svim potrebama žrtve nasilja i omoguće joj pristup svim oblicima pomoći i zaštite.

Od posebne važnosti u kontekstu zaštite žrtava vršnjačkog nasilja je član 9 ovog Zakona kojim je propisana dužnost prijavljivanja nasilja, tj. *dužnost državnog organa, drugog organa,*

---

⁸ *Opšti Zakon o obrazovanju i vaspitanju*, dostupan na: <http://www.mps.gov.me/biblioteka/zakoni>

⁹ *Zakon o zaštiti od nasilja u porodici*, dostupan na: <http://media.cgo-cce.org/2013/06/18-Zakon-o-zastiti-od-nasilja-u-porodici.pdf> ;

zdravstvene, obrazovne i druge ustanove da prijave policiji učinjeno nasilje za koje saznaju u vršenju poslova iz svoje nadležnosti, odnosno djelatnosti. Prijavu o učinjenom nasilju dužno je da policiji podnese odgovorno lice u organu ili ustanovi, kao i zdravstveni i socijalni radnik, nastavnik, vaspitač i drugo lice koje sazna za učinjeno nasilje u vršenju svojih poslova. Organ za prekršaje i policija dužni su da obavijeste centar za socijalni rad o prijavljenom nasilju. Članom 39 ovog Zakona je propisana i prekršajna odgovornost drugog lica, odnosno novčana kazna od dvostrukog do desetstrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori za prekršaj odgovornog lica u državnom organu, drugom organu, zdravstvenoj, obrazovnoj i drugoj ustanovi, zdravstvenog i socijalnog radnika, nastavnika, vaspitača i drugog lica ako ne prijavi policiji učinjeno nasilje za koje sazna u vršenju svojih poslova.

Zakonom o zabrani diskriminacije¹⁰ (*“Službeni list CG”, br. 46/10, 18/14 i 42/17*) propisano je da se diskriminacijom smatra svako pravno ili faktičko pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, promjeni pola, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i/ili interseksualnim karakteristikama, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovinskom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima.

Posebni oblici diskriminacije koji su utvrđeni članom 7 ovog Zakona i koji su u neposrednoj vezi sa vršnjačkim nasiljem su uznemiravanje i seksualno uznemiravanje. Uznemiravanje nekog lica ili grupe lica po nekom od prethodno navedenih osnova je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvrjedljivog okruženja i smatra se diskriminacijom. Diskriminacijom se smatra i svako neželjeno, verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje seksualne prirode, kojim se želi povrijediti dostojanstvo nekog lica ili grupe lica, odnosno kojim se postiže takav učinak, a naročito kada takvo ponašanje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće, zastrašujuće, degradirajuće ili uvrjedljivo okruženje. U slučaju pojave neke od navedenih vrsta diskriminacije, između ostalog, i kao oblik vršnjačkog nasilja može se podnijeti pritužba zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koji postupa u skladu sa Zakonom o zaštitniku ljudskih prava i sloboda. Takođe, svako ko smatra da je ugrožen određenim vidom diskriminacije ima pravo na pokretanje postupka zaštite pred sudom. Ova vrsta postupka se vodi po hitnom postupku.

Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti¹¹ (*“Službeni list CG”, br. 27/13, 1/15, 56/16, 66/16, 1/17, 42/17 i 50/17*), propisana je zabrana diskriminacije korisnika po osnovu rase, pola, starosti, nacionalne pripadnosti, socijalnog porijekla, seksualne orijentacije, vjeroispovesti, političkog,

---

¹⁰ Zakon o zabrani diskriminacije, dostupan na www.sluzbenilist.me ;

¹¹ Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti, dostupan na www.sluzbenilist.me ;

sindikalnog ili drugog opredeljenja, imovnog stanja, kulture, jezika, invaliditeta, prirode socijalne isključenosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili drugog ličnog svojstva (član 7). Takođe, članom 7 stav 1 tačka 6 ovog Zakona propisano je da se socijalna i dječja zaštita zasniva na principu uvažavanja najboljeg interesa korisnika u ostvarivanju prava iz dječje zaštite. Vrste usluga u oblasti socijalne i dječje zaštite utvrđene su članom 60 ovog Zakona i to su:

- 1) procjena i planiranje;
- 2) podrška za život u zajednici;
- 3) savjetodavno-terapijska i socijalno-edukativna usluga;
- 4) smještaj;
- 5) neodložne intervencije i
- 6) druge usluge.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (*"Službeni list CG", br.3/2016, 39/2016, 2/2017 i 44/2018.*), precizirano je da u slučaju prijave nasilja od strane djeteta, njegovih roditelja, Centra za socijalni rad, Uprave policije i nekog drugog subjekta, zdravstvene ustanove, odmah po dolasku djeteta koje je žrtva nasilja rade detaljan pregled i utvrđuju da li postoje eventualne tjelesne povrede, nakon čega su dužni da zbrinu tu osobu. Nakon sprovedenog postupka, obavještavaju se roditelji odnosno Centar za socijalni rad o počinjenom nasilju, nakon čega se određuje dalji tok postupanja sa žrtvom nasilja i upućuje ka drugim nadležnim organima i institucijama, radi njihove zaštite prava.

Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku¹² (*"Službeni list Crne Gore", br.064/11 od 29.12.2011, 001/18 od 04.01.2018*) uređuje postupanje prema maloljetniku kao učiniocu krivičnih djela, i djetetu i maloljetniku kao učesnicima u postupku koje se zasniva na poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda; uvažavanju najboljeg interesa maloljetnih lica; razumljivosti jezika, upotrebi tehnologije prilagođene uzrastu i stepenu razvijenosti maloljetnog lica; poštovanju prava na privatnost maloljetnog lica u svim fazama postupka; što većem izbjegavanju ograničenja lične slobode maloljetnika; podsticanju primjene alternativnih mjera i načina postupanja prema maloljetnicima; davanju prednosti krivičnim sankcijama koje se ne izvršavaju u institucionalnim uslovima; davanju posebnog značaja obuci i specijalizaciji kroz multidisciplinarni pristup i institucionalnu saradnju. Takođe, Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, kao osnovno načelo propisano je uvažavanje najboljeg interesa maloljetnika, što se se ogleda u sljedećem: maloljetnički postupak je hitne prirode i sve radnje se preduzimaju hitno, bez odlaganja, a organi koji učestvuju u postupku prema maloljetniku, drugi organi i ustanove od kojih se traže obavještenja, izvještaji ili mišljenja, kao i svi drugi subjekti postupka prema maloljetniku, dužni su da postupaju najhitnije kako bi se postupak što prije završio. Tužilac u praksi što više podstiče primjenu - alternativnih mjera (opomena i vaspitni nalog) čiji je cilj da se prema maloljetniku ne pokreće postupak ili da se postupak obustavi, te da se utiče na pravilan razvoj maloljetnika i jačanje njegove lične odgovornosti kako ubuduće ne bi činio krivična djela. Postoje različite vrste vaspitnih naloga i to su: poravnanje sa oštećenim; redovno pohađanje škole ili redovno odlaženje na posao;

---

¹² Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku dostupan na <http://www.mpa.gov.me/biblioteka/zakoni?alfabet=lat&sortDirection=Desc>

uključivanje u određene sportske aktivnosti; obavljanje društveno korisnog ili humanitarnog rada; plaćanje novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove; podvrgavanje odgovarajućem ispitivanju i odvikavanju od zavisnosti izazvane upotrebom alkohola ili droge; uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili drugoj odgovarajućoj organizaciji; pohađanje kurseva za stručno osposobljavanje ili priprema i polaganje ispita i uzdržavanje od posjećivanja određenog mjesta ili kontakta sa određenim licima. U radu sa maloljetnicima isključivo postupaju specijalizovana lica odnosno lica koja su stekla posebna znanja o pravima djeteta i to ovlašćeni policijski službenici, državni tužioci za maloljetnike, sudije za maloljetnike, advokati, te predstavnici Stručne službe u višim sudovima i Vrhovnom državnom tužilaštvu koji daju stručno mišljenje, obavještenje i drugu stručnu pomoć u postupanju prema maloljetnim licima kao učesnicima u krivičnom postupku. Krivični postupci se vode prema mjestu gdje maloljetnik ima prebivalište bez obzira gdje je krivično djelo izvršeno. Podaci o postupku prema maloljetniku i odluka u tom postupku, kao i podaci o tom maloljetniku ne smiju se objavljivati u medijima.

Zakonom o postupanju sa maloljetnicima u krivičnom postupku predviđen je posebno postupak posredovanja. Državni tužilac za maloljetnike rješenjem upućuje maloljetnika i oštećenog na postupak posredovanja kada nađe da ima uslova za primjenu vaspitnog naloga, poravnanje sa oštećenim, kako bi se izvinjenjem, radom, naknadom štete ili na drugi način otklonile štetne posljedice krivičnog djela. Državni tužilac za maloljetnike povjerava vođenje postupka posredovanja posebno obučenom licu koje je završilo obuku za posredovanje između maloljetnika i oštećenog (posredniku). Maloljetnik i oštećeni sporazumno određuju posrednika, a ukoliko se ne mogu sporazumjeti posrednika će odrediti državni tužilac za maloljetnike sa spiska posrednika. Rješenjem o primjeni vaspitnog naloga određuje se predmet poravnanja, odnosno obaveza maloljetnika, vrijeme trajanja vaspitnog naloga ili potvrđuje da je maloljetnik obavezu već izvršio i upozorava maloljetnika da u tom vremenu vaspitni nalog može biti zamijenjen drugim vaspitnim nalogom ili ukinut.

Ostali relevantni zakoni u oblasti vršnjačkog nasilja su: **Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o policiji, Krivični zakonik, Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnog djela nasilja, Zakon o zaštitniku ljudskih prava i sloboda, Zakon o posredovanju, Zakon o medijima** itd.

U pogledu strateškog okvira, najvažniji dokument je **Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa akcionim planom 2017–2021**. čiji je opšti cilj ojačati ulogu nacionalnog sistema u okviru multidisciplinarnog odgovora u: prevenciji nasilja i zaštiti fizičkog i mentalnog zdravlja djece koja su izložena nasilju ili su u riziku od nasilja; pružanju njege i usluga za djecu žrtve nasilja i ublažavanju zdravstvenih i drugih negativnih posljedica nasilja. Takođe, neophodno je pomenuti da su Strategijom kao specifični ciljevi, između ostalog, prepoznati unaprjeđenje zakonodavstva i sprovođenje politika koje djecu štite od svih oblika nasilja; unapređenje institucionalnog okvira za profesionalnu, kvalitetnu i efikasniju brigu i zaštitu djeteta i razvijanje životnih vještina i otpornosti kod djece kako bi se spriječilo nasilje i njegove posljedice. Strategijom su planirane brojne aktivnosti koje za cilj imaju prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja kao što su: *kontinuirana primjena programa usmjerenih na smanjivanje vršnjačkog nasilja; razvoj i primjena programa čiji je fokus podrška djeci iz osjetljivih grupa za jačanje vještine samozaštite od svih*

oblika nasilja; u okviru redovnih i vannastavnih školskih programa sprovoditi preventivne aktivnosti u cilju promovisanja prava djeteta i principa nenasilja; kreiranje i implementacija sveobuhvatne obuke i edukacije zdravstvenih radnika koji rade i dolaze u kontakt s djecom, s akcentom na izabrane pedijatre i ginekologe, za prepoznavanje svih formi nasilja nad djecom; jačanje kapaciteta zaposlenih u centrima za socijalni rad za zaštitu žrtava nasilja; prilažavanje rada multidisciplinarnih operativnih timova za zaštitu od nasilja na lokalnom nivou potrebama konkretnog slučaja itd.

Opština Herceg Novi je u decembru 2018. godine usvojila **Strategiju za mlade 2019-2022. i plan akcije (LPAM) za 2019**¹³ kojima su utvrđeni ciljevi, mjere i aktivnosti omladinske politike na opštinskom nivou. Izrada ovog dokumenta kojom je koordinirao Sekretarijat za kulturu i obrazovanje bazirala se na participativnom procesu koji je uključivao analizu stanja, strateško i akciono planiranje, kao i šire konsultacije sa mladima u zajednici. Ključni ishodi Strategije koji su od značaja i za oblast vršnjačkog nasilja su unaprijeđenje položaja mladih u društvu i kreirani uslovi za sprovođenje omladinske politike; unaprijeđenje broja, kvaliteta i pristupa servisima za podršku razvoju punih potencijala i unaprijeđenje nivoa zdravlja i bezbjednosne kulture mladih u Opštini Herceg Novi. Takođe, strateškim mjerama je predviđeno, između ostalog, formiranje Savjeta za mlade i Omladinskog kluba, unaprijeđenje podrške razvoju psiho-fizičkog zdravlja i promociji zdravih stilova života mladih, kao i unaprijeđenje kapaciteta aktera za sprovođenje programa prevencije promocije zdravih stilova života.

2.2. INSTITUCIONALNI OKVIR: KLJUČNI AKTERI U PREVENCIJI I BORBI PROTIV VRŠNJAČKOG NASILJA NA LOKALNOM NIVOU

Institucionalni okvir za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja u Opštini Herceg Novi obuhvata sljedeće aktere:

- Obrazovno vaspitno ustanove
- Opštinu Herceg Novi
- JU Centar za socijalni rad za Opštinu Herceg Novi
- Centar bezbjednosti Herceg Novi, Osnovno državno tužilaštvo i Osnovni su u Herceg Novom
- Dom zdravlja Herceg Novi
- Civilni sektor

---

¹³ *Strategija za mlade 2019-2022. i plan akcije (LPAM) za 2019* dostupna na linku <http://www.hercegnovi.me/downloads/StrategijaZaMalde13.12.2018.pdf>

2.2.1. Obrazovno vaspitne ustanove

Obrazovno vaspitne ustanove predstavljaju mjesta gdje djeca provode najveći dio dana i imaju najznačajniju ulogu u prevenciji vršnjačkog nasilja, otkrivanju i prijavljivanju nasilja, kao i u pružanju podrške u tretmanu i praćenju. Prema podacima Zavoda za školstvo¹⁴, na teritoriji Opštine Herceg Novi se nalaze jedna državna predškolska ustanova, četiri državne osnovne škole, jedna državna srednja škola i 1 državna škola za osnovno muzičko obrazovanje i to:

- PU „Naša radost” (1 106 djece);
- JU OŠ „Milan Vuković” (717 učenika) ;
- JU OŠ „Ilija Kišić” (381 učenik)
- JU OŠ „Dašo Pavičić” (1380 učenika);
- JU OŠ „Orjenski bataljon” (614 učenika);
- JU SMŠ „Ivan Goran Kovačić” (935 učenika) i
- JU Škola za osnovno muzičko obrazovanje (421 učenik).

Pored navedenih ustanova, na teritoriji Opštine Herceg Novi nalazi se i **JU Dječiji dom „Mladost”-Bijela**. Ova ustanova se bavi zbrinjavanjem djece lišene roditeljskog staranja i djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama i jedina je ustanova ovog tipa na teritoriji Crne Gore. Osim brige za djecu koja se nalaze na rezidencijalnom smještaju u okviru ustanove funkcionišu i četiri servisa pomoći i podrške, licencirana od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja. Jedan od njih je i Nacionalna dječija SOS linija (116 111), kao besplatna, anonimna i povjerljiva telefonska usluga namijenjena djeci sa teritorije Crne Gore. Pored profesionalne podrške, koju djeca mogu dobiti od obučeni savjetnika po pitanju svih njihovih problema i nedoumica, bazični cilj ovog servisa jeste prevencija i zaštita djece od svih oblika nasilja.

U slučaju vršnjačkog nasilja, sa djecom/ učenicima koji su počinioci ili žrtve vršnjačkog nasilja u postupaju **psiholozi** i **pedagozi** čija uloga je djelovanje na ličnost i ponašanje učenika na način da se ta vrsta nasilja ne ponovi, odnosno u startu preventivno djeluje. Zavod za školstvo u okviru dokumenta *“Standardi kompetencija za nastavnike i direktora¹⁵”* prepoznaje značajnu ulogu pedagoga i psihologa u vaspitno - obrazovnim ustanovama obzirom na dinamične promjene koje se odvijaju u svim sferama života i koje dovode do promjena i u samoj školi. Prema *Standardima* od pedagoga se očekuje da kroz kontinuirano profesionalno usavršavanje i odgovornu participaciju u cjelokupnom djelovanju vaspitno-obrazovne ustanove doprinosi njenom kvalitetnijem radu i istovremeno sopstvenom razvoju. Posao pedagoga obuhvata najšira područja rada – od planiranja i programiranja do vrjednovanja rezultata uz saradnju sa svim akterima u tom procesu. Navodi se da profesionalne kompetencije pedagoga podrazumijevaju njegovu stručnu osposobljenost i sposobnost djelotvornog povezivanja pedagoške teorije i prakse.

---

¹⁴ Spisak i kontakti vaspitno obrazovnih ustanova u CG dostupan na <http://www.mps.gov.me/rubrike/spisak-obrazovnih-ustanova>

¹⁵ „Standardi kompetencija za nastavnike i direktora“ Zavod za školstvo, decembar 2016.godine dostupan na: <http://www.zzs.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rId=262286&rType=2> ;

Psiholozi u vaspitno obrazovnim ustanovama pomažu djeci/učenicima da se razvijaju i ostvaruju postignuća u skladu sa svojim potencijalima. U tome se prepoznaje širok spektar usluga, na liniji obrazovanje–mentalno zdravlje, koje psiholog može da pruži djeci/učenicima, njihovim porodicama, školi i sistemu obrazovanja. Zajedno sa osobljem škole/PU, sa roditeljima, stručnjacima za mentalno zdravlje i socijalnu zaštitu, psiholog doprinosi izgradnji i održivosti sigurnog i bezbjednog ambijenta za sveobuhvatan fizički i psihički razvoj svakog djeteta i mlade osobe. U tome se posebno naglašava snažna povezanost PU/škole i porodice¹⁶.

U cilju prevencije i pružanja smjernica pedagozima, psiholozima, nastavnicima i drugim akterima za postupanje u slučaju pojave vršnjačkog nasilja, Ministarstvo prosvjete i Kancelarija UNICEF-a u Crnoj Gori realizovali su u dijelu osnovnih škola projekat *“Škola bez nasilja”*. Ključni rezultati ovog projekta su **Brošura za roditelje**¹⁷, **Uputstvo školama „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja”**¹⁸ i **Priručnik Škola bez nasilja- ka sigurnom i podsticajnom okruženju za djecu čiji je cilj prepoznavanje i sprječavanje nasilja u školama**¹⁹.

Glavne smjernice koje su proizašle iz **Uputstva za postupanje u školama** sa ciljem suzbijanja i pravovremenog prepoznavanja vršnjačkog nasilja su:

- osnovati tim koji će pratiti proces prevencije nasilja i izabrati koordinatora (po pravilu član stručne službe);
- sprovesti Uпитnik (slučajni uzorak učenika i sl.);
- sprovesti obuke nastavnika/nastavnica za rad sa učenicima/učenicama o vrijednostima i pravilima i za sprovođenje restitucije;
- na početku svake školske godine kroz radionice koncipirati pravila za sva odjeljenja i sve razrede - čas odjeljenskog starješine, a iz njih formulisati pravila škole (pozitivna forma);
- postaviti pravila na vidljiva mjesta u učionici i holu škole;
- sprovesti roditeljski sastanak (odjeljenske starješine i roditelji – sva odjeljenja);
- primjenjivati i evidentirati restituciju;
- vršnjačka podrška i „kutija povjerenja“;
- organizovati redovne sastanke za praćenje svih pojava nasilja u školi;

Uputstvom je predviđeno da školski tim za zaštitu djece od nasilja čine: uprava škole (direktor/ica), stručni saradnici i nastavnik/ca koji je u neposrednom kontaktu sa djetetom. Uloga tima je da zaposlenima olakša proceduru pomoći djeci kada se posumnja da su izložena nekoj vrsti nasilja. Ostvaruje komunikaciju škole sa Centrom za socijalni rad i ostalim pojedincima ili službama koje se bave zaštitom djece od nasilja. Brine o organizovanju i sprovođenju mjera plana

---

¹⁶ Preuzeto iz dokumenta „Analiza zakonodavnog okvira i politika iz oblasti vršnjačkog nasilja dostupnoj na <http://www.stopnasilju.me/files/documents/1558960513-Analiza.pdf>

¹⁷ Brošura za roditelje dostupna na linku <http://www.mps.gov.me/biblioteka/dokument>

¹⁸ Uputstvo školama „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja“ , Ministarstvo prosvjete (2015) dostupno na <http://www.mps.gov.me/biblioteka/dokument>

¹⁹ Priručnik Škola bez nasilja- ka sigurnom i podsticajnom okruženju za djecu

Kako spriječiti nasilje u školama dostupan na http://files.unicef.org/montenegro/SBN_za_web_final.pdf

zaštite, a u vezi su sa školom. Takođe, predviđeno je sprovođenje edukacija sa ciljem da zaposleni u školi (nastavno i vannastavno osoblje) dobiju prave informacije o tome kako da postupaju kada sumnjaju da je dijete žrtva nasilja. To podrazumijeva primjenu kontinuiranih radionica o pravilima i vrijednostima i reagovanju na nasilje i obuke za sprovođenje restitucije. Poseban akcenat je stavljen na institut "restitucije" kao metode koja je orijentisana prema mogućnostima ispravljanja, a ne kažnjavanja (nadoknada učinjene štete ili napravljene greške).

2.2.2. Opština Herceg Novi

Zakonom o lokalnoj samoupravi („Sl.list CG“, br. 2/2018 i 34/2019)²⁰ i Statutom Opštine Herceg Novi²¹ propisani su poslovi opštine koji, između ostalog, podrazumijevaju i donošenje planova i programa za pojedine oblasti, kao i učestvovanje u obezbjeđivanju uslova i unapređenju dječje zaštite, obrazovanja i drugih oblasti od interesa za lokalno stanovništvo. U skladu sa članom 11 Odluke o organizaciji i načinu rada lokalne uprave Opštine Herceg Novi²², Sekretarijat za kulturu i obrazovanje vrši poslove uprave koji obuhvataju izradu i sprovođenje omladinske politike, realizaciju odluka SO iz djelokruga obrazovanja i vrednovanje i podsticaj daljeg školovanja nagrađivanjem talentovanih učenika, dodjelu novčanih nagrada učenicima bez roditeljskog staranja prema odredbama Odluke o stipendiranju i nagrađivanju studenata (Sl.list CG-opštinski propisi br.28/18). U oblasti učeničkog standarda primjenjuje Odluku o subvenciji troškova prevoza u prigradskom i međugradskom saobraćaju za određene kategorije učenika („Sl.list CG-opštinski propisi“ broj:29/12,28/18) za ostvarivanje prava na subvenciju troškova prevoza učenicima gdje iz porodice putuje više od jednog djeteta u prigradskom i međugradskom saobraćaju, sa seoskih područja, korisnici materijalnog obezbjeđenja pri JU Centar za socijalni rad Herceg Novi, djeca bez roditeljskog staranja i koja su smještena u hraniteljskoj porodici.

Shodno odredbi člana 35 stav 2 i 3 Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju („Sl.list RCG“ br. 64/02, 49/07, „Sl. list Crne Gore „br. 45/10, 40/11,39/13, 47/17) opštinski organ uprave u čijoj nadležnosti je obrazovanje, dostavlja spisak djece dorasle za upis u prvi razred po naseljima koja pripadaju području škole za tekuću školsku godinu. Spisak po naseljima koja pripadaju školama radi se shodno odredbama Odluke o odevljanju naziva naselja, ulica i trgova u Herceg Novom („Sl.list Crne Gore-opštinski propisi“br.44/15 i 21/16). Dobitnicima diplome „Luča „ za osnovno i srednje obrazovanje se svečano uručuju knjige sa posvetom i diplome Opštine Herceg Novi od strane predsjednika Opštine sa saradnicima. Iste se dodjeljuju učenicima osnovnih i srednje škole takođe i za osvojena prva tri mjesta na Državnom i Međunarodnom takmičenju. Sekretarijat za kulturu i obrazovanje učestvovao je u organizaciji ovog događaja na način što je izvršio odabir knjiga i posvete za iste, osmislio izradu diploma, i dr. Shodno planu i programu SO Herceg Novi u saradnji sa vaspitno-obrazovnim ustanovama priprema informaciju o stanju u istim na kraju prethodne i na početku tekuće školske godine.

²⁰ Zakon o lokalnoj samoupravi dostupan na <https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/zakon-o-lokalnoj-samoupravi.html>

²¹ Statut Opštine Herceg Novi dostupan na <http://www.hercegnovi.me/rss/opsta-akta>

²² Odluka o organizaciji i načinu rada lokalne uprave dostupna na <http://www.hercegnovi.me/downloads/pravilnici/odluka%20o%20organ%20i%20nacinu%20rada%20lok%20uprave%202018.pdf>

Polazeći od navedenog, Sekretarijat za kulturu i obrazovanje kontinuirano saraduje sa vaspitno-obrazovnim ustanovama na teritoriji opštine, pruža podršku u infrastrukturnim projektima obrazovnih ustanova, realizuje nabavke udžbenika za novske osnovce a takođe je inicirao i izradu registra darovitih učenika shodno Pravilniku o podršci obrazovanju darovitih učenika i studenata („Sl.list CG-opštinski propisi br.32/19). Sekretarijat za kulturu je takođe inicirao i koordinirao proces izrade lokalne Strategije za mlade i Akcionog plana za njenu primjenu. U tom kontekstu je neophodno pomenuti da je u cilju jačanja međusektorske saradnje i uspostavljanja mehanizma za sprovođenje omladinske politike na lokalnom nivou Strategijom predviđeno formiranje (opštinskog) Savjeta za mlade, kao i formiranje Omladinskog kluba Opštine Herceg Novi u cilju unapređenja uslova i servisa za razvoj punog potencijala mladih na lokalnom nivou.

2.2.3. JU Centar za socijalni rad za Opštinu Herceg Novi

JU Centar za socijalni rad za Opštinu Herceg Novi je javna ustanova koja ima važnu, složenu i nezamjenljivu ulogu i odgovornost u pružanju podrške žrtvama vršnjačkog nasilja, izvršiocima nasilja, kao i u sprovođenju zaštitnih mjera u konkretnim slučajevima. U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji br. 09-2368/2015 od 22.juna 2015.godine, Centar obavlja djelatnost u okviru tri službe, među kojima je i Služba za djecu i mlade, odrasla i stara lica, u kojoj su zaposlena 5 lica. Ova služba je nadležna, između ostalog, za pružanje zaštite djeci koji su žrtve zlostavljanja, zanemarivanja, nasilja u porodici i eksploatacije ili kod kojih postoji opasnost da će postati žrtve.

Procedura postupanja Centra za socijalni rad u slučaju vršnjačkog nasilja predstavljena je u Uputstvu školama „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja“, kao i na zvaničnoj internet stranici JU Centri za socijalni rad. Centar za socijalni rad pruža podršku žrtvama vršnjačkog nasilja, savjetodavni rad počiniocima nasilja i njihovim roditeljima, nadzor njihovog ponašanja i ostale zaštitne mjere. Stručni radnici Službe za djecu i mlade, odrasla i stara lica, preispituju situaciju, utvrđuju osobine ličnosti djeteta, u kojim situacijama je dijete sklono da se neadekvatno ponaša, šta je dovelo do incidenta i takvog ponašanja.

Nakon obrade djetetove ličnosti i razgovora sa roditeljima, po potrebi utvrđuje Plan i program zaštite i rada, u zavisnosti da li je dijete žrtva ili počiniac, a sve u cilju poboljšanja njegovog ponašanja i bolje adaptacije u školi. Planom se preciziraju i dogovaraju mjere kako bi se zajedničkom saradnjom što uspješnije radilo na tretmanu žrtava i počinioca nasilja.

Stručni radnici fokusiraju pažnju na unaprijeđenje prosocijalnog načina razmišljanja, uspostavljanja odgovarajućeg nivoa kontrole impulsa, razvoja osjećaja odgovornosti i prihvatanja posledica za sopstveno ponašanje. Pomažu u razvijanju vještina komuniciranja za nenasilno rješavanje konflikata i unaprijeđenje odnosa sa vršnjacima i porodicom. Usmjeravaju strukturisanje slobodnog vremena (adekvatni sadržaji, rekreativne i sportske aktivnosti), motivišu za razvoj osjećaja odgovornosti i dužnosti prema obavezama, sebi, roditeljima, drugima. Insistiraju

se na redovnim dolascima na savjetodavni rad. Važno je osnaživati roditelje, ali i vršiti nadzor roditeljskog prava kada za tim postoji potreba.

2.2.4. Centar bezbjednosti, Osnovno državno tužilaštvo i Osnovni sud u Herceg Novom

Postupanje policije i službenika pravosuđa u slučaju pojave nasilja nad djecom, uređeno je Zakonom o policiji, Zakonom o postupanju sa maloljetnicima u krivičnom postupku, Krivičnim zakonikom, Zakonikom o krivičnom postupku, Zakonom o sudovima itd. Ovim propisima je detaljno razrađen postupak, kazne i mjere koje se preduzimaju prema maloljetnim i punoljetnim licima koji su počinio nasilja i utvrđuju organi nadležni za postupanje u navedenim slučajevima. Službenici Centra bezbjednosti koji su edukovani i osposobljeni da identifikuje djecu žrtve vršnjačkog nasilja, kao i da postupaju s dužnom pažnjom u takvim situacijama, umnogome mogu da ublaže traumu kojoj su izložena djeca žrtve. Policija treba blisko da saraduje s pravosudnim sistemom, koji treba da kažnjava učinioce, štiti žrtve i daje primjer postupanja u najboljem interesu djeteta, zajedno s advokatima, forenzičkim ekspertima i socijalnim službama. Herceg Novi ima osnovni sud, osnovno državno tužilaštvo i područni organ za prekršaje. Postupak prema maloljetniku vodi državni tužilac za maloljetnike, sudija za maloljetnike i vijeće za maloljetnike mjesno nadležnog suda. U maloljetničkim predmetima u Herceg Novom postupaju dva državna tužioca koja su prošli obuku o postupanju prema maloljetnicima. Sudija za maloljetnike sudi za krivična djela iz nadležnosti osnovnog suda i za krivična djela iz nadležnosti višeg suda za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili kazna zatvora do deset godina.

2.2.5. Dom zdravlja Herceg Novi

Dom zdravlja Herceg Novi je javna ustanova primarne zdravstvene zaštite u opštini Herceg Novi. JZU Dom zdravlja Herceg Novi ostvaruje PZZ u četiri objekta na teritoriji opštine Herceg Novi i to u centralnoj zgradi Doma zdravlja, ambulanti Igalo, ambulanti Topla i zdravstvenoj stanica Bijela.

Dom zdravlja je prepoznat kao ključna institucija u kojoj počinje intervencija, jer su zaposleni u poziciji da uoče rane signale nasilja, razvojnih i bihevioralnih problema, te mogu da pomognu da se osigura blagovremena intervencija ukoliko prijavljuju ili upućuju slučajeve policiji ili socijalnim službama. Zdravstveni radnici najčešće prvi dolaze u kontakt sa zlostavljanom osobom i zato je od posebnog značaja da zdravstveni radnici na prikladan, stručan način, sa puno pažnje i strpljenja obave pregled, evidentiraju sve vidljive povrede i prijave sumnju na nasilje policiji odmah, u toku ili neposredno poslije ukazane ljekarske pomoći. U cilju pomoći zdravstvenim radnicima da unaprijede svoj rad u oblasti identifikacije slučajeva zlostavljanja, zanemarivanja i nasilja, prijavljivanja i daljeg upućivanja nadležnim službama, Ministarstvo zdravlja je izradilo poseban Protokol za postupanje zdravstvenih radnika u prevenciji i zaštiti djece od nasilja. Svrha Protokola je:

- da pruži smjernice i osnaži rad zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika na prevenciji i tretmanu djece izložene nasilju, zlostavljanju, zanemarivanju i eksploataciji;

- da pruži smjernice o postupanju zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika u slučajevima sumnje na zlostavljanje i zanemarivanje djece;
- da definiše primjenu specifičnih postupaka i mjera, koje zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici treba da sprovedu u svim ustanovama i privatnim praksama u okviru sistema zdravstvene zaštite.

Pri Domu zdravlja radi i Savjetovalište za mlade, i to svim radnim danima od 8-15h. Dolazak je potrebno najaviti na broj telefona 343-111/lokal 112. Savjetovalište za mlade Doma zdravlja Herceg Novi osnovano je 2009.godine. U njemu radi medicinska sestra, dok se po potrebi angažuju izabrani doktori za djecu i odrasle, izabrani ginekolog, sestra iz Savjetovališta za dijabetes, epidemolog, psiholog itd. U Savjetovalištu se sprovode individualna i grupna savjetovanja na sljedeće teme: promocija zdravlja i zdravih stilova života, prevencija pušenja, dijabetesa, HIV-a i seksualno prenosivih infekcija. Takođe, korisnicima je obezbijeđena i škola roditeljstva i psihofizička priprema za porođaj. Svoje aktivnosti Savjetovalište za mlade realizuje i u školama, Dječjem domu „Mladost“, na studijskom programu primjenjene fizioterapije u Igalu. Pored pomenutih edukativnih tribina promociju svojih aktivnosti i usluga vrše i putem lokalnih medija, oglasa i posredstvom izabranih doktora. Dom zdravlja ima takođe značajnu ulogu i u prevenciji nasilja, kroz organizovanje različitih edukativnih programa poput programa „**Roditeljstva za cjeloživotno zdravlje**“. Prema dostupnim podacima sa web sajta Dom zdravlja Herceg Novi organizuje besplatan dvanaestonedjeljni program Roditeljstvo za cjeloživotno zdravlje, namijenjen roditeljima djece uzrasta od 2 do 9 godina, a koji žele da unaprijede komunikaciju i kvalitet odnosa sa djetetom, ali i riješe konkretan izazov/problem kada je roditeljstvo u pitanju.

2.2.6. Civilni sektor

Borba protiv vršnjačkog nasilja zahtijeva sveobuhvatan multidisciplinarni pristup koji podrazumijeva saradnju svih navedenih ustanova, uključujući i saradnju sa civilnim sektorom. U skladu sa evidencijom aktivnih NVO za Opštinu Herceg Novi koju vodi Ministarstvo javne uprave²³, u ovoj opštini je registrovano 279 nevladinih organizacija. U Informatoru za djecu i mlade opštine Herceg Novi. štampanom ove godine, navedeno je ukupno jedanaest NVO koje u fokusu svog rada imaju djecu i mlade: Omladinski centar Herceg Novi, Odred izviđača Orjen, Omladinski kulturni centar, Kulturna mreža Bijela, Kreativni centar Avenir, Nova šansa u Novom, Zrak sunca, Oliviafondacija-international, Uzor, Novi razvoj Herceg Novi i Kreativna Boka. Iako se vršnjačko nasilje kao tema nalazi u radu pomenutih NVO, do sada nije bilo realizovanih programa koji su specijalizovani za prevenciju i zaštitu djece od nasilja. Od posebnog značaja je i saradnja sa medijima koji imaju važnu ulogu u unaprjeđenju informisanosti cjelokupne javnosti da na adekvatan način prepozna vršnjačko nasilje i reaguje efikasno u skladu sa uspostavljenim procedurama. U tom kontekstu, važno je pomenuti omladinsku emisiju koja se dugi niz godina

---

²³ Evidencija aktivnih NVO za Opštinu Herceg Novi dostupna na linku http://www.mju.gov.me/rubrike/dobra_javna_uprava_i_djelovanje_nvo/evidencija/evidencije_iz_registra

emituje na programu Radija Herceg Novi: „Tuda, svuda, kroz Novi“ i koja može imati veliki značaj u informisanju mladih na ovu temu.

3. VIZIJA I MISIJA

VIZIJA

SIGURNO ŠKOLSKO OKRUŽENJE

MISIJA

KREIRANJE SIGURNOG I PODSTICAJNOG OKRUŽENJA ZA DJECU I UČENIKE U KOME SE NJEGUJE ATMOSFERA SARADNJE, UVAŽAVANJA I KONSTRUKTIVNE KOMUNIKACIJE U SVIM VASPITNO OBRAZOVNIM USTANOVAMA U OPŠTINI HERCEG NOVI

4. ANALIZA STANJA

Početnu fazu u procesu kreiranja ovog dokumenta predstavljala je detaljna analiza stanja u oblasti prevencije i borbe protiv vršnjačkog nasilja u Opštini Herceg Novi.

Analiza stanja obuhvatila je kvalitativno provjerene podatke koji su dobijeni u okviru prethodno sprovedenog istraživanja u osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori, a kojim su obuhvaćeni učenici, roditelji i nastavno osoblje. Istraživanje je fokusirano na ispitivanje različitih dimenzija vršnjačkog nasilja u crnogorskim školama: učestalosti pojave vršnjačkog nasilja, najčešćih vidova vršnjačkog nasilja, mehanizama podrške i odgovornosti svih članova zajednice. Stoga su nalazi ovog istraživanja korišćeni u okviru analize postojeće situacije i predstavljali su smjernice za rad međusektorske radne grupe za izradu Nacrta Akcionog plana za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja u Opštini Herceg Novi.

Pored istraživanja, analiza stanja je obuhvatila nalaze, inpute i smjernice članova radne grupe koji su u konstruktivnoj atmosferi i kroz participativan pristup analizirali postojeće stanje i glavne probleme u oblasti vršnjačkog nasilja, uzroke njihovog nastanka, izazove sa kojima se mogu susresti prilikom sprovođenja ovog dokumenta, kao i potencijalna rješenja koja su primjenjiva u odnosu na identifikovane probleme.

4.1. Nalazi istraživanja o vršnjačkom nasilju u osnovnim i srednjim školama

Ovo istraživanje je sprovedeno u okviru projekta “Koalicija protiv vršnjačkog nasilja u crnogorskim školama” koji sprovode Udruženje Roditelji, NVO Juventas, Unija srednjoškolaca Crne Gore i Centar za podršku lokalnog i regionalnog razvoja (CeP) uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori. Istraživanje je sprovedeno u 18 opština, u periodu od 1. oktobra do 16. novembra 2018.godine i njime je obuhvaćeno 75 osnovnih i 41 srednja škola u Crnoj Gori. Cilj istraživanja je da pruži uvid u percepciju, mišljenje i stavove učenika, njihovih roditelja i nastavnog osoblja o pojavi vršnjačkog nasilja, njegovim uzrocima i oblicima u kojima se javlja, kao i izvorima podrške i mehanizmima zaštite u kontekstu vršnjačkog nasilja.

Za potrebe istraživanja pripremljeni su posebni upitnici za učenike, roditelje i nastavno osoblje. Istraživanje među učenicima je obuhvatilo troetapni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak učenika VI, VII i VIII razreda osnovnih škola i učenika I, II i III razreda srednjih škola u Crnoj Gori, kreiran na osnovu evidencije Ministarstva prosvjete o ukupnom broju učenika 2018/2019. Istraživanjem su obuhvaćeni i roditelji učenika/ca koji su anketirani (1640 ispitanika), kao i nastavno osoblje posjećenih osnovnih škola (583 ispitanika) i nastavno osoblje srednjih škola (291 ispitanik).

U nastavku su prikazani ključni nalazi istraživanja²⁴.

4.1.1. Ključni nalazi - učestalost pojave vršnjačkog nasilja

Na osnovu podataka dobijenih na reprezentativnom uzorku učenika/ca VI, VII i VIII razreda, njih 93.6% se osjeća sigurno u školskom okruženju. Među učenicima/cama I, II i III razreda srednjih škola, njih 89.9% navodi da se osjeća sigurno.

Skoro svaki peti učenik/ca, kako osnovnih tako i srednjih škola, navodi da mu/joj se desilo da doživi neki oblik vršnjačkog nasilja jednom ili više puta u prošloj školskoj godini.

4.1.2. Ključni nalazi - najčešći vidovi vršnjačkog nasilja

Najčešći oblik vršnjačkog nasilja među učenicima/cama osnovnih škola se odnosi na verbalno nasilje. Jedna trećina učenika/ca je navodi da se desilo da ga/ju je vršnjak nazvao/la ružnim, pogrdnim imenom(33.9%), vrijeđao/la ga/nju (33.1%), povrijedio/la ga/nju tako što je širio/la netačne priče o njemu/njoj (32.2%), bez odobrenja uzimao/la njegov/njen školski pribor i druge stvari (38.9%). Svaki peti učenik/ca(20.7%) navodi da mu/joj se desilo fizičko nasilje od strane vršnjaka.

Učestalost verbalnog nasilja je nešto izraženija među učenicima srednjih škola, te tako 40.2% učenika/ca navodi da mu/joj se desilo da ga je vršnjak nazvao ružnim, pogrdnim nadimcima; 38.7% da je bilo povrijeđeno jer je vršnjak širio netačne priče o njemu/njoj; 32.9% je doživjelo

---

²⁴ Istraživanje o vršnjačkom nasilju u crnogorskim školama dostupno na linku www.juventas.co.me

vrijeđanje; a 40.2% navodi da mu/joj je vršnjak bez odobrenja uzimao/la školski pribor i druge stvari. Fizičko nasilje je doživjelo 18.8% učenika srednjih škola.

Među učenicima osnovnih škola, 10.8% navodi da desilo da se osjeća povrijeđeno, uplašeno ili postišeno zbog sadržaja koji je njegov/njen vršnjak podijelio na društvenim mrežama. Gotovo svaki peti učenik/ca srednje škole (18.6%) navodi da je doživjelo ovakvu neprijatnost.

4.1.3. Ključni nalazi - mehanizmi podrške

Objašnjavajući kako reaguju ukoliko primjete da se nasilje dešava, učenici osnovnih i srednjih škola među najčešćim odgovorima navode da se udaljavaju od mjesta događaja (28.0% osnovaca i 27.2% srednjoškolaca) i da ne žele da se miješaju u tuđe stvari (26.3% osnovaca i 29.9% srednjoškolaca).

38.7% osnovaca se obraća nastavnom osoblju za pomoć, ukoliko se desi da posmatra nasilje nad nekim učenikom u školi. Među učenicima/cama srednjih škola, 21.9% navodi da se za pomoć obraća nastavniku/ci.

U tekućoj školskoj godini, 42.1% nastavnog osoblja osnovnih škola navodi da mu/joj se desilo da se učenik/ca požalio/la da je žrtva vršnjačkog nasilja. 26.8% nastavnika/ca srednjih škola navodi isto, dok 20.4% roditelja navodi da se desilo mu/joj se dijete požali da je žrtva vršnjačkog nasilja.

U slučaju vršnjačkog nasilja u vezi sa svojim djetetom, roditelji anketiranih učenika se najčešće za pomoć obraćaju upravi škole (31.0%) i nastavnom osoblju (29.7%). Svaki peti roditelj (22.0%) navodi da ne traži pomoć u slučaju vršnjačkog nasilja. U prošloj školskoj godini 4.6% roditelja navodi da se obratilo za pomoć zaposlenima u školi.

4.1.4. Ključni nalazi - odgovornost svih članova zajednice

Ocjenjujući kvalitet odnosa i komunikacije sa roditeljima učenika, svaki četvrti nastavnik/ca (26.4%) navodi da je djelimično zadovoljan/a ili nije zadovoljan/a odnosom sa roditeljima kada je riječ o vršnjačkom nasilju. 17.6% nastavnika/ca osnovnih škola i 22.0% roditelja navodi isto.

Jedna trećina nastavnog osoblja naglašava neophodnost poboljšanja saradnje sa roditeljima, kao i njihovo uključivanje u programe za borbu i prevenciju vršnjačkog nasilja.

Među najčešćim preprekama i teškoćama sa kojima se suočavaju prilikom rješavanja problema vršnjačkog nasilja, roditelji navode generalnu nezainteresovanost cjelokupnog sistem za ovaj problem (27.2%) i lošu saradljivost drugih roditelja (26.6%). Kada je u pitanju povjerenje u različite nivou zaštite, roditelji najmanje vjeruju drugim roditeljima (39.3% ima povjerenje). 12.0% roditelja navodi da uopšte nema povjerenje u centre za socijalni rad, kada je riječ o mehanizmima rješavanja problema vršnjačkog nasilja. Da je efikasnost centara za socijalni rad veoma ili

uglavnom niska, kada je riječ o mehanizmima rješavanja problema vršnjačkog nasilja, ocjenjuje 33.0% nastavnika/ca osnovnih škola i 38.2% nastavnika/ca srednjih škola. Niske ocjene nastavno osoblje daje i roditeljima, posebno kada je riječ o pojavi vršnjačkog nasilja u srednjim školama (8.6% nastavnika/ca u osnovnim školama i 21.1% nastavnika/ca u srednjim školama). U edukativno-savjetodavnom radu povodom vršnjačkog nasilja nije učestvovalo 91.1% roditelja, dok spremnost za uzimanjem učešća u takvoj obuci izražava svega 36.7% roditelja.

4.1 Nalazi članova radne grupe

Kao što je prethodno navedeno, analiza stanja je obuhvatila i analizu postojeće situacije na polju prevencije i borbe protiv vršnjačkog nasilja od strane članova radne grupe za izradu Nacrta Akcionog plana za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja u Opštini Herceg Novi.

Članovi radne grupe su na početku procesa pristupili sagledavanju trenutnog stanja i identifikaciji glavnih problema, analizirajući i poduzroke glavnih problema, kao i moguća rješenja koja su primjenjiva u odnosu na identifikovane probleme. Tokom analize problema identifikovano je više problemskih oblasti koje zahtijevaju koordinisan odgovor i definisanje budućih pravaca djelovanja svih aktera: nedovoljna angažovanost postojećih resursa na prevenciji nasilja, nizak stepen informisanosti djece, roditelja i ostalih aktera o prepoznavanju vršnjačkog nasilja i reagovanju u slučajevima nasilja, nedovoljna saradnja svih ključnih nosilaca prevencije vršnjačkog nasilja i djelovanja u slučajevima pojave vršnjačkog nasilja i neefikasna podrška i zaštita žrtava vršnjačkog nasilja i počiniocima nasilja.

Nedovoljna angažovanost postojećih resursa na prevenciji nasilja, odnosno nedovoljan rad na prevenciji vršnjačkog nasilja prepoznat je kao prva problemska oblast koja zahtijeva djelovanje. Istaknuto je da vaspitni rad sa djecom nije samo uloga PP službi, već i nastavnog osoblja, te da je u tom pogledu potrebno dodatno jačati kapacitete nastavnog osoblja. Svaki nastavnik/ca trebalo bi da bude angažovan u vaspitni rad i preventivne aktivnosti kroz svoj svakodnevni rad. U tom smislu treba obratiti pažnju na programe koji ne targetiraju direktno problem vršnjačkog nasilja, već se tiču razvijanja stavova i vrijednosti djece i učenika. Kao pozitivan primjer programa za rad sa učenicima u osnovnim i srednjim školama prepoznat je program Zavoda za školstvo i UNICEF-a „Moje vrijednosti i vrline“, namijenjen jačanju socijalnih i emocionalnih kompetencija učenika i vaspitne uloge škole. Takođe, neophodno je pomenuti i projekat Savjeta Evrope i Evropske unije „Podsticanje demokratske kulture u školama“ koji se primjenjivao u srednjim školama, a čiji je cilj promocija i primjena demokratskih kompetencija (kompetencija podrazumijeva spoj znanja, vještina, stavova i vrijednosti). Izuzetno je važno pomenuti program Škola bez nasilja, kao i priručnik „Škola bez nasilja- ka sigurnom i podsticajnom okruženju za djecu“, koji su izdali Ministarstvo prosvjete Crne Gore i UNICEF, gdje je program prevencije nasilja među djecom u školi, veoma detaljno predstavljen, kroz pojašnjenja i instrukcije za rad sa djecom, nastavnim osobljem i roditeljima. Kao uzrok nedovoljnog rada na prevenciji nasilja prepoznat je nedostatak stručnog kadra u školama (psihologa, pedagoga). Stručni saradnici u školama imaju širok spektar poslova, a norma je jedan saradnik na 1000 učenika. Uz svu tu opterećenost obimom i složenošću posla, oni su među nastavnim osobljem i najmanje vrednovani.

Analizirajući uzroke nedovoljnog angažovanja postojećih resursa na prevenciji nasilja istaknuto je da ne postoji efikasni mehanizmi praćenja i ocjenjivanja kvaliteta vaspitnog rada stručnog i nastavnog kadra i sprovedenih aktivnosti na polju prevencije vršnjačkog nasilja, pa samim tim izostaje i nagrađivanje onih koji ostvaruju dobre rezultate. Sa druge strane, kao uzrok nedovoljnog rada na prevenciji nasilja istaknuta je i preopterećenost nastavnog osoblja velikim brojem obaveza. Takođe, istaknuto je da su radionice sa djecom pravi put za smanjenje vršnjačkog nasilja i da bi najbolji metod bio vršnjačka edukacija i formiranje vršnjačkih timova.

Nizak stepen informisanosti djece, roditelja i ostalih aktera o prepoznavanju vršnjačkog nasilja i reagovanju u slučajevima nasilja je druga problemska oblast koju su identifikovali članovi radne grupe. Istaknuto je da se prvi znaci vršnjačkog nasilja (kod počinioca i žrtava) najčešće ignorišu, pripisuju dječijoj igri i reakcija uslijedi kad je već prekasno. Zbog toga je potrebno raditi na edukaciji učenika, roditelja, nastavnika i ostalih aktera o prepoznavanju najranijih simptoma vršnjačkog nasilja, povučenosti, agresije, potištenosti, itd. Djeca najčešće nemaju svijest o tome šta je nasilje i djeluju po naučenim obrascima ponašanja. Takođe je ukazano na fenomen naučene bespomoćnosti. *Naučena bespomoćnost je fenomen koga bazično objašnjava i empirijski dokazuje kognitivna psihologija, preciznije psihologija učenja. U izvornom obliku predstavlja situaciju u kojoj pojedinac, suočen sa činjenicom da šta god čini i preduzima određene događaje i njihove ishode nikako ne može kontrolisati, odustaje od borbe, miri se sa situacijom i ne djeluje. Ona uvlači pojedince (a fenomen se može posmatrati i na globalnom nivou) u stanje predavanja sa spoznajom da su nemoćni da bilo šta promijene i da ništa više ne zavisi od njih. Ako pokušamo ovaj fenomen primijeniti na oblast kojom se bavimo onda ga možemo analizirati iz dva ugla. Prvi ugao gledanja jeste opisani doživljaj nemoći kod djece koja su izložena nasilju ili su svjedoci istog, dok iz drugog ugla posmatramo zaposlene koji su u svakodnevnom radu sa njima i na kojima leži breme te odgovornosti. Naime, suočeni sa profesionalnom borbom na više frontova, sa opterećenjem da ispune mnoga očekivanja, uz nepovoljan društveni kontekst gdje je agresivni diskurs postao svakodnevnicom, uz ekspanziju problema na ovom polju koji se gotovo usložnjavaju geometrijskom progresijom i sa prethodno opisanim negativnim iskustvima tokom dužeg vremena, često su u prilici da se po naučenom obrascu osjećaju i djeluju upravo tako; bespomoćno i postaju pasivni. Zato bismo ovaj fenomen mogli posmatrati kao jedan od uzroka nereagovanja, nedovoljnog reagovanja ili odustajanja od napora da se dalje djeluje bilo u pojedinačnim ili kontinuiranim situacijama nasilja među djecom koje to svakako zahtijevaju. Stoga, kao jedna od potreba nameće se i podrška zaposlenima, a jedino oni osnaženi za svjesno konstruktivno djelovanje mogu pružiti dalje adekvatnu, uvremenjenu i kontinuiranu podršku djeci. U domenu mogućih rješenja prvenstveno bi trebalo osnaživati već postojeće timove unutar vaspitno-obrazovnih ustanova, omogućiti njihovo međusobno povezivanje i podršku, dalje institucionalno umrežavanje, adekvatan protok informacija (što je već u dokumentu navedeno kroz strateške ciljeve). Svakako konstantno postoji jasna potreba eventualnog kadrovskog jačanja službi unutar svih relevantnih institucija kako bi se moglo djelovati na duže staze, jer ne smije se zaboraviti da*

je problem nastajao kao dugogodišnji proces te i njegovo rješavanje zahtijeva isti karakter. Tokom analize ove problemske oblasti, članovi radne grupe su diskutovali i o ulozi pravila ponašanja postavljenih u školama i o tome da li ova aktivnost ima uticaja na informisanost za prepoznavanje nasilja i ponašanje učenika u slučajevima nasilja. Dosadašnja praksa pokazuje da pravila ponašanja nijesu mnogo doprinijela u borbi protiv vršnjačkog nasilja, ali da se situacija može promijeniti ukoliko se definisanju pravila i njihovoj distribuciji i vidljivosti pristupi na drugi način. Istaknuto je da je u skladu sa *Uputstvom školama „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja“*, koje su kreirali Ministarstvo prosvjete Crne Gore i UNICEF, potrebno na početku svake školske godine revidirati pravila ponašanja koja se donose na nivou odjeljenjskih zajednica i razreda. U cilju prevazilaženja ovog problema predloženo je sprovođenje kampanje koja bi težila edukaciji svih aktera, kao i organizovanje različitih programa, radionica itd. Osim sa djecom i učenicima, potrebno je raditi i na edukaciji nastavnika i roditelja. U tom smislu, od velikog značaja je publikacija “Brošura za roditelje” koja sadrži detaljan program prevencije vršnjačkog zlostavljanja i koju su pripremili Ministarstvo prosvjete Crne Gore i UNICEF.

Nedovoljna saradnja svih ključnih nosilaca prevencije vršnjačkog nasilja i djelovanja u slučajevima pojave vršnjačkog nasilja je treća problemska oblast koja je identifikovana u toku analize problema. Kao uzroci nedovoljne saradnje navode se nedovoljna umreženost navedenih aktera i nedovoljna razmjena informacija kako na polju preventivnih aktivnosti, tako i na polju mjera intervencije u slučajevima nasilja. U kontekstu saradnje vaspitno obrazovnih ustanova i organa lokalne uprave istaknuto je da je organizovan sastanak sa svim direktorima vaspitno-obrazovnih ustanova na kojem je tema bila i inicijativa Sekretarijata za kulturu i obrazovanje za sačinjavanje registra darovitih učenika Opštine Herceg Novi. Međutim, u praksi se kao problem navodi nepostojanje efikasnog mehanizma za identifikaciju talentovanih učenika i taj proces se najčešće svodi na one učenike koji su dobili nagrade na takmičenjima. Takođe, učenici ističu da promocija talentovanih učenika može da postigne suprotni efekat, odnosno da bude povod za druge učenike da ismijavaju talentovane i nagrađene učenike. Kada je u pitanju saradnja vaspitno obrazovnih ustanova i medija ranije je pokrenuta inicijativa od strane Ministarstva prosvjete da svaka škola treba svake sedmice da promoviše primjer nekog uspješnog učenika/ce, ali nažalost ova inicijativa nije zaživjela u praksi. U pogledu unaprjeđenje saradnje među ključnim akterima, istaknuto je da bi Opština Herceg Novi trebalo da finansira projekte i programe nevladinih organizacija koje se bave suzbijanjem vršnjačkog nasilja, koji do sada nisu realizovani na području opštine, a za koje se sredstva mogu obezbijediti iz bužetskih sredstava namijenjenih za dodjelu sredstava NVO. Kao moguća rješenja za jačanje saradnje svih aktera predloženo je sprovođenje kampanja koje će ujediniti sve aktere u prevenciji i suzbijanju vršnjačkog nasilja, sprovođenje zajedničkih istraživanja o stepenu nasilja među školama i nagrađivanje škola u kojima je identifikovan najmanji stepen nasilja, korišćenje prostora i programa budućeg Omladinskog kluba čije je formiranje predviđeno i Akcionim planom za implementaciju Strategije za mlade Opštine Herceg Novi za 2019-2022 godinu itd.

Neefikasna podrška i zaštita žrtava vršnjačkog nasilja i počiniocima nasilja je četvrta problemska oblast koja je identifikovana u okviru analize stanja. Članovi/ce radne grupe koji dolaze iz osnovnih i srednjih škola naveli su da su glavni oblici nasilja zadirivanje, ismijavanje, vrijeđanje, kao i da su vaspitne mjere neadekvatne i nemaju efekta. Učenici/ce u školi najčešće ne reaguju kada vide da se nasilje događa i ističu da je glavni razlog tome strah da i oni ne postanu žrtve i da su odgojeni i vaspitani tako da se drže po strani i ne miješaju u tuđe probleme. Problem se temeljitije odrađuje ako je u pitanju nasilje – pored pojedinačnih razgovora sa učenicima uz prisustvo odjeljske starješine, pozivaju se roditelji i vode zajednički razgovori, sprovodi postupak restitucije. Najuobičajenija vaspitna mjera je ukor, koji ne samo da nije efikasan, već se djeca najčešće hvale njime. Vaspitne mjere se primjenjuju tek kada se desi fizičko nasilje ili kada se uništava školska imovina. Članovi grupe su saglasni da podršku treba pružiti kako djetetu koje trpi nasilje, tako i onom koje je počinilac nasilja i usmjeravati ih na terapijski rad. Istaknuto je da se isključenjem učenika koje je počinilac nasilja problem ne riješava. Takođe, rad sa roditeljima djece žrtava nasilja i počinioca nasilja nije dovoljno razvijen zbog nedovoljnih kapaciteta VOU sa jedne strane, kao i zbog nedovoljne osviještenosti i angažovanja roditelja. Vežano za temu kome se djeca obraćaju i koje sve procedure u školama postoje, istaknuto je da se Uputstvo školama „Podjela odgovornosti i postupanje u cilju prevencije i u slučajevima pojave nasilja“ ne može sprovesti na način na koji je to definisano. Kutije povjerenja se takođe nijesu pokazale kao efikasan mehanizam za prijavljivanje slučajeva vršnjačkog nasilja školama. Jedan od uzroka neefikasnog sistema zaštite žrtava nasilja i počinioca nasilja je i nedovoljan broj stručnog kadra u Centru za socijalni rad u okviru kojeg postoji jedna stručna služba za djecu, mlade, odrasle i stara lica u kojoj rade 4 osobe, kao i nedovoljan broj stručnog kadra u Domu zdravlja.

STRATEŠKI CILJEVI

Strateški cilj 1. Unaprijeđenje angažovanosti postojećih resursa u obrazovno-vaspitnim ustanovama na prevenciji nasilja i stvaranju bezbjednog i podsticajnog okruženja

Operativni ciljevi:

- 1.1. Jačanje kapaciteta zaposlenih u obrazovno vaspitnim ustanovama za prevenciju vršnjačkog nasilja
- 1.2. Unaprijediti znanja i vještine zaposlenih u vaspitno obrazovnim ustanovama za nenasilno rješavanje konflikata i asertivnu komunikaciju, sa ciljem da oni budu uzori (role modeli)
- 1.3. Uspostaviti efikasne mehanizme za monitoring i evaluaciju kvaliteta vaspitnog rada stručnog i nastavnog kadra i aktivnosti na polju prevencije vršnjačkog nasilja

Strateški cilj 2. Unaprijeđenje informisanosti i povećanje osjetljivosti djece, roditelja, nastavnika i ostalih aktera za prepoznavanje vršnjačkog nasilja i reagovanja u slučajevima nasilja

Operativni ciljevi:

- 2.1. Podrška razvoju i sprovođenju inovativnih programa i projekata na temu senzibilisanja djece, učenika, roditelja i zaposlenih u obrazovno vaspitnim ustanovama za prepoznavanje vršnjačkog nasilja i pravovremeno reagovanje
- 2.2. Unaprijediti podršku roditeljima od strane PP službe škole, stručnih timova, NVO, CSR, Savjeta roditelja, Doma zdravlja
- 2.3. Povećati vidljivost pravila ponašanja i procedura u slučajevima pojave vršnjačkog nasilja

Strateški cilj 3. Jačanje saradnje svih ključnih nosilaca prevencije vršnjačkog nasilja i djelovanja u slučajevima pojave vršnjačkog nasilja

Operativni ciljevi:

- 3.1. Umrežavanje svih vaspitno-obrazovnih ustanova, organa lokalne uprave, Centra za socijalni rad, Doma zdravlja, Centra bezbjednosti i civilnog sektora na teritoriji Opštine Herceg Novi
- 3.2. Unaprijediti saradnju vaspitno obrazovnih ustanova i medija u cilju promovisanja primjera dobre prakse
- 3.3. Jačati saradnju opštine i nevladinih organizacija koje se bave prevencijom i suzbijanjem vršnjačkog nasilja

Strateški cilj 4. Obezbijediti pravovremenu i adekvatnu podršku i zaštitu žrtvama vršnjačkog nasilja i počiniocima nasilja

Operativni ciljevi:

- 4.1. Sprovođenje postupaka i procedura reagovanja u situacijama nasilja
- 4.2. Unaprijediti savjetodavni rad sa žrtvama vršnjačkog nasilja i počiniocima nasilja
- 4.3. Ublažavanje i otklanjanje posledica nasilja i resocijalizacija djeteta/učenika u zajednicu vršnjaka i život ustanove
- 4.4. Praćenje i evidentiranje vrsta i učestalosti nasilja i procenjivanje efikasnosti programa zaštite

AKCIONI PLAN

STRATEŠKI CILJ 1. Unaprijeđenje angažovanosti postojećih resursa u obrazovno-vaspitnim ustanovama na prevenciji nasilja i stvaranju bezbjednog i podsticajnog okruženja					
Operativni cilj 1.1. Jačanje kapaciteta zaposlenih u obrazovno vaspitnim ustanovama za prevenciju vršnjačkog nasilja					
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 1.1	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
1.1.1. Izrada programa zaštite učenika od vršnjačkog nasilja i diskriminacije	Izrađen program zaštite učenika od vršnjačkog nasilja i diskriminacije u svim školama	Školski tim za zaštitu učenika od nasilja i diskriminacije	I kvartal 2020. godine	Nisu potrebna sredstva	
1.1.2. Predstaviti program na stručnim organima i sastanku sa tehničkim osobljem i istaći značaj prevencije	Organizovani sastanci stručnih organa u svim školama Organizovani sastanci sa tehničkim osobljem u svim školama	Školski tim za zaštitu učenika od nasilja i diskriminacije	II kvartal 2020. godine	Nisu potrebna sredstva	
1.1.3. Obezbijediti i distribuirati edukativni materijal za nastavnike	Broj distribuiranog edukativnog materijala za nastavnike	Uprava škole u saradnji sa NVO Juventas	I kvartal 2020. godine	Nisu potrebna sredstva	

1.1.4. Podići nivo bezbjednosti u školama – poboljšati dežurstva, ograditi školska dvorista, obezbijediti videonadzor	Broj škola sa redovnim dežurstvima Broj škola sa uređenim i ograđenim školskim dvorištem. Broj škola koje imaju obezbijeđeni video nadzor	Uprava škole u saradnji Ministarstvom prosvjete (MP)	Kontinuirano	3000 eura	Redovna budžetska sredstva škola, opštine, Ministarstva prosvjete, MUP-a, donacije privrednika

Operativni cilj 1.2. Unaprijediti znanja i vještine zaposlenih u vaspitno obrazovnim ustanovama za nenasilno rješavanje konflikata i asertivnu komunikaciju, sa ciljem da oni budu uzori (role modeli)

Aktivnosti koje utiče na realizaciju operativnog cilja 1.2.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioци aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
1.2.1. Organizovati obuke za trenere i nastavnike na temu nenasilno rješavanje konflikata i asertivna komunikacija	Broj organizovanih obuka Broj trenera i nastavnika koji su prošli obuku	Škola u saradnji sa Zavodom za školstvo (ZZŠ), Centrom za stručno obrazovanje (CSO), Opštinom, NVO	II kvartal 2020. godine	1200 eura	Redovna budžetska sredstva opštine
1.2.2. Obuka ostalih nastavnika od strane trenera i nastavnika koji su prošli prethodnu obuku	Broj organizovanih obuka Broj obučanih nastavnika	Obučeni treneri i nastavnici u školama	III i IV kvartal 2020. godine	Nisu potrebna sredstva	

Operativni cilj 1.3. Uspostaviti efikasne mehanizme za monitoring i evaluaciju kvaliteta vaspitnog rada stručnog i nastavnog kadra i aktivnosti na polju prevencije vršnjačkog nasilja

Aktivnosti koje utiče na realizaciju operativnog cilja 1.3	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioци aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja

1.3.1. Izrada i distribucija upitnika za učenike, nastavnike i roditelje o kvalitetu vaspitnog rada i preventivnim aktivnostima na polju vršnjačkog nasilja	Broj anketiranih učenika, nastavnika i roditelja	Stručni tim škole za prevenciju nasilja (PN)	IV kvartal 2020. i 2021. godine	Nisu potrebna sredstva	
1.3.2. Izrada periodičnih, polugodišnjih izvještaja o realizovanim aktivnostima na prevenciji vršnjačkog nasilja	Broj podnijetih izvještaja školama, Opštini HN	Tim za internu evaluaciju pri školama	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	
STRATEŠKI CILJ 2. Unaprijeđenje informisanosti i povećanje osjetljivosti djece, roditelja, nastavnika i ostalih aktera za prepoznavanje vršnjačkog nasilja i reagovanja u slučajevima nasilja					
Operativni cilj 2.1. Podrška razvoju i sprovođenju inovativnih programa i projekata na temu senzibilisanja djece, učenika, roditelja i zaposlenih u obrazovno vaspitnim ustanovama za prepoznavanje vršnjačkog nasilja i pravovremeno reagovanje					
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 2.1.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
2.1.1. Kreiranje, štampa i isticanje edukativnog materijala- plakata	Broj kreiranog, odstampanog i istaknutog edukativnog materijala	Volonterski klubovi-sekcije Učenički parlament	I kvartal 2020. godine	300 eura	Redovna budžetska sredstva škola
2.1.2. Organizovati raznovrsne (međuškolske) programe za djecu/učenike u sklopu vannastavnih aktivnosti (sportske, umjetničke-	Broj organizovanih programa za djecu/učenike u školama i lokalnoj zajednici	Uprave škola u saradnji sa Opštinom Herceg Novi i NVO	Kontinuirano	200 eura po školi domaćinu programa	Redovna budžetska sredstva škola, opštine, Min.prosvjete, Min. sporta,

proslava „Dana ružičastih majica“, pozorišne predstave itd, zabavne) u školama i lokalnoj zajednici (na Dječjem karnevalu i sl.)	Broj djece/učenika koja su učestvovala u realizaciji programa				projekti i programi NVO, donatorska sredstva
2.1.3. Formiranje i obučavanje timova za vršnjačku edukaciju u školama	Broj formiranih i obučanih timova za vršnjačku edukaciju u školama	Škole u saradnji sa NVO	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	Redovna budžetska sredstva škola Projekti i programi NVO
2.1.4. Organizovanje tematskih radionica –prihvatanje razlicitosti, nenasilna komunikacija, itd.	Broj organizovanih radionica u školama Broj učenika koji su pohađali radionice na ove teme	Škole NVO	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva 600 eura	Redovna budžetska sredstva škola Projekti i programi NVO
2.1.5. Organizovanje informativno edukativne kampanje za senzibilisanje djece, roditelja, nastavnika da doprinesu smanjenju vršnjačkog nasilja	Broj aktivnosti u toku kampanje	NVO u saradnji sa medijima	II kvartal 2020.	2000 eura	Projekti i programi NVO Donatorska sredstva
Operativni cilj 2.2 Unaprijediti podršku roditeljima od strane PP službe škole, stručnih timova, NVO, CSR, Savjeta roditelja, Doma zdravlja					
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 2.2.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja

2.2.1. Pripremiti i distribuirati edukativni materijal za roditelje -flajere i distribuirati postojeće online edukativne materijale (Brošuru za roditelje i sl.)	Broj kreiranog i distribuiranog edukativnog materijala-flajera roditeljima	Lokalna samouprava u saradnji sa NVO (Juventas)	I kvartal 2020. i 2021.	(štampa) 300 eura	Redovna budžetska sredstva opštine
2.2.2. Organizovati tematske roditeljske sastanke i tribine za roditelje	Broj organizovanih tematskih roditeljskih sastanaka i tribina za roditelje Broj roditelja koji su prisustvovali tematskim roditeljskim sastancima i tribinama	Škole (Odjeljske starješine i stručne službe)	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	
Operativni cilj 2.3. Povećati vidljivost pravila ponašanja i procedura u slučajevima pojave vršnjačkog nasilja					
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 2.3.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
2.3.1. Definisati i redovno sprovesti proceduru donošenja pravila ponašanja u školama	Definisana pravila ponašanja na početku svake školske godine	Škole (odjeljske starješine i stručne službe)	Od početka nove školske godine 2020/2021.	Nisu potrebna sredstva	
2.3.2. Istaći školska pravila u najfrekventnijem prostoru škola	Postavljena pravila ponašanja u holovima škola, svim učionicama, na sajtu itd.	Škole (nastavnici i učenici)	III kvartal 2020. i 2021.	100 eura	Redovna budžetska sredstva škola

	Istaknuta poruka u holovima škola „Ovo je mjesto nulte tolerancije na nasilje“				

STRATEŠKI CILJ 3. Jačanje saradnje svih ključnih nosilaca prevencije nasilja i djelovanja u slučajevima pojave vršnjačkog nasilja

Operativni cilj 3.1. Umrežavanje svih vaspitno-obrazovnih ustanova , organa lokalne uprave, Centra za socijalni rad, Doma zdravlja, Centra bezbjednosti i civilnog sektora na teritoriji Opštine Herceg Novi

Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 3.1.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
3.1.1. Održavanje periodičnih sastanaka ključnih aktera za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja	Broj održanih sastanaka ključnih aktera za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja Broj predstavnika ključnih aktera koji su prisustvovali sastancima	Lokalna samouprava	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	
3.1.2. Organizovanje periodičnih sastanaka učeničkih parlamenata osnovnih i srednje škole	Broj organizovanih sastanaka učeničkih parlamenata osnovne i srednje škole (minimum jedan na početku školske godine) Broj predstavnika učeničkih parlamenata koji su prisustvovali sastancima	Učenički parlamenti	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	

3.1.3. Organizovanje zajedničkih sastanaka PPS svih VOU	Broj organizovanih sastanaka Broj predstavnika PPS koji su prisustvovali sastancima	VOU	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	
3.1.4. Otvoriti zajednički i redovno ažurirati Dropbox folder koji će sadržati resurse vezane za tematiku vršnjačkog nasilja	Kreiran dropbox folder	ICT, Ivan Goran Kovačić	I kvartal 2020.	Nisu potrebna sredstva	

Operativni cilj 3.2 Unaprijediti saradnju vaspitno obrazovnih ustanova i medija u cilju promovisanja primjera dobre prakse

Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 3.2.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
3.2.1. Informisati lokalne medije o realizovanim preventivnim aktivnostima u oblasti vršnjačkog nasilja u školama	Broj objavljenih saopštenja u medijima Broj emitovanih priloga o preventivnim aktivnostima u oblasti vršnjačkog nasilja u školama	Škole, lokalna samouprava, mediji	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	
3.2.2. Lokalna zajednica oglašava putem medija raznovrsne aktivnosti (sportske, kulturno-zabavne...) u kojima učestvuju djeca i mladi	Broj oglasa u medijima	Lokalna samouprava, mediji	Kontinuirano	Nisu potrebna	
3.2.3. Redovno izvještavanje o programima prevencije nasilja u	Broj radijskih priloga, i anketa sa mladima	Škole Radio Herceg Novi	Kontinuirano	Nisu potrebna	

omladinskoj emisiji „Tuda, svuda, kroz Novi“, na radiju Herceg Novi					
3.2.4. Izrada non-profit džinglova koji bi se emitovali u emisiji „Tuda, svuda, kroz Novi“ sa porukom tolerancije i nenasilja	Broj emitovanih džinglova	NVO Radio Herceg Novi	Kontinuirano	Nisu potrebna	
3.2.5. Izrada dodatka školskih listova na temu vršnjačkog nasilja	Broj objavljenih dodataka na temu vršnjačkog nasilja	Škole	Kontinuirano	Nisu potrebna	
Operativni cilj 3.3 Unaprijediti saradnju opštine i nevladinih organizacija koje se bave prevencijom i borbom vršnjačkog nasilja					
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 3.3.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
3.3.1. Podržati razvoj programa i projekata nevladinih na temu prevencije i borbe protiv vrsnjackog nasilja	Broj podržanih projekata i programa na opstinskom konkursu Broj obuhvaćene djece, mladih i roditelja ovim programima i projektima	Opština Herceg Novi	I kvartal 2020. i 2021. godine	2000 eura	Redovna budžetska sredstva opštine
3.3.2. Kontinuiran rad na apliciranju za projekte koji bi se ticali vršnjačkog nasilja	Broj podnijetih projekata koji se tiču vršnjačkog nasilja na aktuelne konkurse	NVO	Kontinuirano	Nisu potrebna	

STRATEŠKI CILJ 4. Obezbijediti pravovremenu i adekvatnu podršku i zaštitu žrtvama vršnjačkog nasilja i počiniocima nasilja

Operativni cilj 4.1. Sprovođenje postupaka i procedura reagovanja u situacijama nasilja

Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 4.1.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
4.1.1. Sprovoditi adekvatno predviđene interventne aktivnosti	Broj slučajeva u kojima je pružena adekvatna podrška žrtvama i počiniocima nasilja	Škole, CSR, DZ, Centar bezbjednost, , pravosudni organi	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	

Operativni cilj 4.2 Unaprijediti savjetodavni rad sa žrtvama vršnjačkog nasilja i počiniocima nasilja

Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 4.2.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
4.2.1. Održavanje informativnih sastanaka sa predstavnicima Doma zdravlja	Održana 2 sastanka sa predstavnicima Doma zdravlja	Opština, Juventas i Dom zdravlja	II kvartal 2020. i 2021.godine	Nisu potrebna sredstva	
4.2.2. Pripremiti Plan podrške koji uključuje psihosocijalnu i psihoterapeutsku podršku i mjere obrazovno-vaspitnog postignuca (dopunski rad, individualni rad i sl.)	Kreiran Plan podrške	Škole, CSR, Dom zdravlja	IV kvartal 2020. godine	Nisu potrebna sredstva	
4.2.3. Savjetodavno edukativni rad sa roditeljima	Broj roditelja koji je prošao kroz različite obuke	VOU , CSR, Dom zdravlja	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	

	Broj roditelja koji je koristio usluge savjetovanja				
Operativni cilj 4.3. Ublažavanje i otklanjanje posledica nasilja i resocijalizacija djeteta/učenika u zajednicu vršnjaka i život ustanove					
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 4.3.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
4.3.1. Podrška i savjetodavni rad sa žrtvama nasilja i počiniocima nasilja-kontinuirana resocijalizacija	Broj djece koja učestvuju u procesu resocijalizacije Broj savjetodavnih usluga žrtvama i počiniocima nasilja	VOU PPS CSR CB DZ	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	
Operativni cilj 4.4. Praćenje i evidentiranje vrsta i učestalosti nasilja i procenjivanje efikasnosti programa zaštite					
Aktivnosti koje utiču na realizaciju operativnog cilja 4.4.	Indikatori-pokazatelji uspjeha	Nosioci aktivnosti	Rok	Planirana sredstva	Izvor finansiranja
4.4.1. Organizovanje redovnih sastanaka za praćenje svih pojava nasilja u školama	Broj organizovanih sastanaka	Školski tim za prevenciju vršnjačkog nasilja u VOU	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	

FINANSIRANJE, SPROVOĐENJE I PRAĆENJE AKCIONOG PLANA

Finansiranje

Na osnovu planiranih aktivnosti koje treba preduzeti u sljedećem periodu, predviđeno je da se budžetom opštine opredjeljuje određeni iznos od ukupnog godišnjeg bužeta opštine, za finansiranje dijela aktivnosti koje su predviđene Lokalnim akcionim planom za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja Opštine Herceg Novi za period 2020-2022.

Osim sredstava iz budžeta Opštine, realizacija planiranih aktivnosti će se finansirati i kroz budžet škola, kao i kroz raspoloživa sredstava međunarodnih i domaćih donacija koja su dostupna nevladinim organizacijama. Neophodno je istaći da najveći broj planiranih aktivnosti ne iziskuje planiranje dodatnih sredstava, već su sredstva za njihovu realizaciju obezbijedena u okviru redovnih budžetskih sredstava škola, Centra za socijalni rad, Doma zdravlja itd.

Sprovođenje

Za sprovođenje Lokalnog akcionog plana za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja Opštine Herceg Novi za period 2020-2022, biće odgovoran Tim imenovan od strane predsjednika opštine.

Monitoring i evaluacija

Sistem monitoringa (praćenja) i evaluacije obuhvata sve faze i nivoe sprovođenja Lokalnog akcionog plana za prevenciju i borbu protiv vršnjačkog nasilja Opštine Herceg Novi za period 2020-2022. i treba da obezbijedi informacije o napretku i sprovođenju definisanih aktivnosti, kao i procjenu uspješnosti planiranih ciljeva. Osnov za monitoring i evaluaciju je sam Akcioni plan. Za sprovođenje monitoringa i evaluacije, biće zadužen prethodno navedeni međusektorski Tim koji će biti formiran nakon usvajanja Akcionog plana. Tim će pratiti i podsticati implementaciju istog o čemu će obavještavati javnost, ali i pripremiti godišnji izvještaj koji će podnijeti Sekretarijatu za kulturu i obrazovanje Opštine Herceg Novog radi preduzimanja daljih procesnih radnji na usvajanju istog u lokalnom parlamentu. U tom cilju biće organizovani redovni sastanci članova Tima. Sekretarijat za kulturu i obrazovanje će obezbijediti podršku u radu Tima, kroz obavljanje stručnih i administrativnih poslova, kao i kroz prikupljanje podataka o realizaciji aktivnosti predviđenih Akcionim planom.